

Mira Smrkolj: GRADILI SMO ... IN ZGRADILI

Leto 1975. Končala sem Pedagoško akademijo in se javila na razpis za učiteljico na osnovno šolo v Domžale. Ponujali so najemno stanovanje – garsonjero – in to je bilo odločilno, da nisem izkoristila absolventskega staža, ampak sem se takoj zaposlila. Po vselitvi sem se poročila in ko smo postali tričlanska družina, sva z možem začela razmišljati o večjem stanovanju. Vložila sva prošnjo za solidarnostno stanovanje. Nisva ga dobila. Prednost so imeli priseljenci iz naše takratne skupne države Jugoslavije. Čeprav domačina, oba zaposlena, z otrokom, sva z možem pristala na koncu seznama in med tistimi, ki stanovanja niso dobili.

Moj oče je nato predlagal, da bi si v rojstni hiši v Podgorici, na podstrešju, uredila stanovanje. Proučili smo ta predlog in prišli do spoznanja, da bi bila boljša nova gradnja. Začela sva razmišljati o zidavi. V sedemdesetih in osemdesetih letih se je veliko zidalo. Našli smo prostor, ki je bil vsem všeč, in oče nama je podaril parcelo. Uredili smo lastništvo in lahko sva začela. Najprej sva si ogledovala hiše in se odločala, kakšno bi imela. Jaz sem si želela, da bi imela hiša več balkonov, mož pa, da bi imel veliko garažo. Nekega dne sva se peljala iz Litije in se oba naenkrat zagledala v neko hišo. »Ustavi, daj, ustavi!« sem vzkliknila. »Takšno hočem!« sem pokazala proti hiši, ki je pritegnila mojo pozornost. Mož je res zapeljal s ceste, da sva si natančneje ogledala zunanost hiše. Imela je dva balkona in predvidevala sva, da ima tudi veliko garažo. Hiša me je tako prevzela, da sem predlagala, da greva vprašat lastnike, kje so dobili načrt. Res sva pozvonila. Prijaznemu gospodu, ki je odprl vrata in stopil na prag, sem povedala, kaj naju z možem zanima. Z veseljem nama je razložil, da so načrt dobili v Trbovljah v arhitekturnem biroju, da ga lahko tam naročiva in kupiva.

Priskrbela sva si načrt in začela iskati lokacijsko dokumentacijo – soglasja za elektriko, cesto, komunalo ... Vse sva dobila. Ko sva imela vse zbrano, sva na občino vložila prošnjo za lokacijsko odločbo. S potrditvijo bi lahko vložila prošnjo za gradbeno dovoljenje. Pa so se začeli zapleti. Mejaš se je pritožil, češ da bo senca hiše padla na njegovo parcelo in bo imel zaradi tega manj trave. In lokacijska odločba ni bila izdana. Vse sva začela znova, imela sva dodatne stroške, na razpis za kredit se nisva mogla prijaviti. Odločba je padla tudi drugič. Šele tretjič nama je uspelo, tako da sva končno le lahko vložila vlogo za izdajo gradbenega dovoljenja. Toda tudi tam sva imela težave.

Ker je urejanje vse potrebne dokumentacije trajalo več let, sva z nekaterimi deli kar začela, saj sva vsa ostala soglasja imela. Najprej z gradnjo mostu z glavne ceste. Sledil je izkop za cesto in hišo. Mož je z izposojenim traktorjem vozil kamne za utrditev ceste iz kamnoloma Zapodje, nekaj pa iz svoje rojstne vasi Gora pri Pečah. Okrog cerkve sv. Florjana ga je bilo namreč veliko.

Začela se je gradnja. Najprej temeljev. Pomagalo je veliko ljudi, sorodnikov, sosedov, prijateljev. Na vasi je bila takrat navada, da so sovaščani pomagali drug drugemu pri vlivanju temeljev, še zlasti pri ploščah. Tako so bili moški skoraj vsak vikend pri drugem prosilcu. Naloga žensk ali otrok je bila, da so nosili pijačo, da žeja delavcev ni bila prevelika. Včasih je kdo zaklical: »Malta je suha!« To je pomenilo, da je treba prinesiti pijačo. Malica je morala biti bogata in za zaključek še bogatejša pogostitev. Kaj so dobrega jedli, so se kasneje pogovarjali na vasi, zato se je vsaka gospodinja hotela izkazati pri hrani, da je bilo res vsega dovolj. Ker smo gradili hišo zraven moje rojstne hiše, sva obroke pripravljali skupaj z mamo. Sedeli pa smo običajno zunaj, pod jablano, kamor smo postavili mize in klopi. Veliko smo se šalili in na koncu, za »likof«, tudi zapeli.

Začeli so rasti zidovi. Zidala je ekipa upokojenih rudarjev z Izlak, ki so v pokoju začeli z zidarskimi deli. Težko jih je bilo dobiti, saj so bili kar naprej zasedeni. Velikokrat sem jih šla prosit, kdaj bodo prišli. Nastala je druga plošča in začele so se priprave za ostrešje. Mož je večino potrebnega lesa posekal v svojem domačem gozdu, nekaj pa v gozdovih tet in stricev, ki so nama za gradnjo poklonili po eno ali dve smreki. Vse je zvozil na žago v sosednjo vas, »h Kračanu«, ki je nažagal vse tramove za ostrešje.

Med deli pa sem šla vsak teden na občino spraševati, kdaj bomo dobili gradbeno dovoljenje. To je trajalo več kot dve leti. Vso svojo drugo nosečnost sem hodila po uradih. Ko sem bila že skoraj pred porodom, pa mi je uradnik rekel: »Rok za pritožbo se je danes iztekel, zaenkrat se vaš mejaš še ni pritožil, vi mi boste pa tukaj še rodili. Dovolj je bilo!« Vzel je list, podpisal in naša gradnja je postala legalna. Šele takrat smo lahko zaprosili za kredit.

Material je bilo zelo težko dobiti. Povsod je bilo potrebno čakati. Delali so sezname in potem smo hodili spraševati, kdaj bomo na vrsti. Včasih so pomagale veze, včasih naključja ali iznajdljivost. Mož in še trije njegovi prijatelji so naročili opeko za streho Novi Bečej iz Srbije. Opeke je bilo za en tovornjak. Dobavni rok je bil eno leto. Ker smo jo mi rabili prej, smo jo dodatno iskali vsepovsod. Po naključju ali moževi nevednosti oz. iznajdljivosti smo jo dobili pri Kurivu v Domžalah. Mož je šel v trgovino vprašati, kdaj bodo dobili opeko Kikinda iz Vojvodine. Trгоvec je rekel: »Ravnokar smo jo dobili. Ali imate prevoz?« Mož je rekel: »Ja, ga bom dobil.« Šel je do kolega in ta se je hitro odzval. Ko so opeko naložili na njegov kamion, so prišle druge stranke in spraševale moža, kateri po vrsti je bil na seznamu za dobavo. Mož sploh ni vedel, da obstaja seznam, a se je hitro znašel in rekel: »Ne vem točno, bolj pri vrhu.« Trгоvec ga prej ni nič vprašal, očitno je bilo njemu važno le, da je stranka robo hitro prevzela in odpeljala. Ker je nekaj opeke zmanjkalo, jo je čez dva meseca dobil v Trbovljah. Ko pa je prišla opeka iz Srbije, jo je nekomu odstopil.

Pri gradnji hiše se je tudi marsikaj zgodilo, a se je k sreči vse dobro izšlo. Enemu je padla samokolnica z malto nazaj na hrbet, ko jo je z vrvjo vlekel navzgor. Ko je bil narejen oder okoli hiše in še ni bilo stopnišča, je triletni sin šel po odru do vrha drugega nadstropja. Zgrozili smo se, ko smo ga zagledali samega na vrhu. Samo še par korakov in bi stopil v prazno. Predelnih sten še ni bilo. Mož ga je poklical z zelo mirnim glasom in rekel, naj ga počaka, da bosta šla skupaj. K sreči je bil zelo ubogljiv otrok in vse se je srečno izšlo. Ko smo delali omet notranjih sten, mi je hčerka ušla izpred oči, ko sem pripravljala tople obroke za delavce. Kar naenkrat sem ugotovila, da je ni nikjer. Stekla sem na dvorišče. Čepela je ob posodi z apnom in z rokama brodira po njem. Bila je vsa bela po obleki in malo tudi po obrazu. Ko sem jo zagledala, si je ravno hotela pometi oči. Skočila sem in ji pridržala roke. Slekla sem jo, previdno otrsela in ker je začela jokati, smo se bali, da je apno prišlo v oči. Z možem sva jo peljala k zdravniku in k sreči si jih ni poškodovala. Dali so nam neko mazilo. Zjutraj je imela eno oko zaprto in spodnji del očesa zagnojen. Sin je rekel: »En »uč« ima prižganega, enega pa ugasnjenega.« O, kako sva se bala, kaj bo!

V hišo smo se vselili leta 1986, ko je bil sin star sedem let in je začel hoditi v šolo, hči pa pet in je hodila še v vrtec. Hiša nam je res prinesla več udobja, a tudi več dela in odgovornosti. Meni pa nekaj časa tudi kar boleče pogrešanje mestnega utripa in prednosti, ki jih ponuja mestno okolje, kjer sem imela vse na dosegu roke.

Fotografije: zasebni arhiv Mire Smrkolj

